

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Caput 22 [i. e. 21]. De Hyerbole.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

CAPUT XXI.

De Hyperbole.

Hyperbole est Tropus, qui significationem majorem mutat in minorem, vel minorem in majorem. Hinc duplici modo fit, vel augendo re plus quam in se fit, vel deprimendo & minuendo; ut enim dantur vitra augmentia & minuentia, ut musca specie referat elephanti, & elephas speciem muscæ, sic etiã dantur translationes hyperbolicæ, quæ rem dicendo efficiunt majorẽ vel minorem. Minuendo factæ sunt hæ: res est plumã levior, quid tibi cum musca illa, vel pulice negotii? sic Cicero pro Milone. Mirabar tamen credi Popæ ebriosorum confessionem fervorum audiri, vulnus in latere, quod acupunctum videretur, pro ictu gladiatoris putari. Sic dicimus vix illum attingi, quando validè percussimus. 2. Reg. 9. cum Miphiboseth filius Jonathæ ad mensam regiam à Davide invitaretur, dixit: quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei, Judith cap. 14. dicebant Assyrii de Judæis Bethulia egressis, quoniam egressi mures de cavernis suis. 1. Reg. 24. ait David ad Saulem se persequentem. Quem persequeris Rex Israël, quem persequeris, canem mortuum persequeris, & pulicem unum. Matt. II. venit Joannes neque manducans, neque bibens.

bens. Id est, parum manducans, & bibens. Augendo fiunt istiusmodi: est stupidissimus,avarissimus, doctissimus, superbissimus, sceleratissimus &c. est ipsa pigritia, ipsa humanitas, ipsa castitas, ipsa innocentia &c. est stultitia stultior, crassitie crassior, deformitate deformior: sermo melle dulcior, animus glacie frigidior, passere salacior, tardior testudine, lepore timidior, Dianâ intactior, Venere formosior, Graeciis humanior, Phalaride, Nerone crudelior, Stentore clamosior, Timone inhumanior, Aristide incorruptior, Pygmæo brevior, Pæno perfidior, Scythâ asperior, Cretensi mendacior, Clylope immanior. &c. Virgilius de Polyphæmo: ipse arduus, altaque pulsar sidera. & eclog. 3. Candidior cygnis, hederâ formosior albâ, & Æneid. 7. de Camilla.

Illa vel intactæ segetis per summa volaret

Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas,

Vel mare per medium fluctu suspensatumenti

Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

Simile est illud: Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur. id est, valde rara est in milite fides & pietas. Tale est illud:

It cælo clamor, ferit aurea sydera clamor.

Volat velocior Euris &c. Plautus in milite glorioso: Tu legiones difflavisti spiritu, quasi

veg-

ventus folia. Sic dicimus prius ex pumice aquam expresseris, quam ex isto nummum, vel verbum. Sic Cicero pro Roscio jocatur in Calvum, quod nē quidem ullum pilum boni viri habeat. In Rullum vocat regnum infinitum, quomodo nos dicimus, sunt infiniti errores, pulices, millies aut centies te monui, id est, sapē. Eleganter idem Verris latrocinia describit act. 7. in Verr. versabatur in Sicilia longo intervallo alter non Dionysius ille, non Phalaris, sed quoddam novum monstrum, ex vetere illa immanitate, quæ in iisdē locis versata esse dicitur: non enim charybdim tam infestam, neque scyllam nautis, quam istam in eodem freto fuisse arbitror: hoc etiam iste infestior, quod multò se pluribus & majoribus canibus succinxerat, Cyclops alter multò importunior. Idem pro lege manil. Pompejus sapius cum hoste conflixit, quàm quisquam cum inimico concertavit; plura bella gessit, quàm cæteri legerunt. Idem pro Cluentio: quod portentum Dii immortales, quod tantum monstrum in ullis locis, quod tam infestum scelus atque immane, atque unde natum esse dicamus: ubi portentum pro portentoso, monstrum pro monstroso, scelus pro scelerato ponitur. In scriptura sacra dicitur. Oratio justī cælum penetrat. Prædicate Evangelium omni Creatura. Inter superbos semper sunt jurgia, oportet semper orare, peccatum meum contra me est semper, id est, ut plurimum, Rex in æternum vive, id est longissimò

tempore. Impossibile est divitem intrare in regnum cœlorum, & peccatum in Spiritum sanctum non remittitur, neque in præsentibus, neque in futuro sæculo, quod enim difficile est in genere moris, hoc judicamus, aut saltem dicimus nobis impossibile: quo sensu & Petrus de lege veteri dicit, fuisse illam onus, quod neque nos, neque Patres nostri portare potuerunt. Joannes ita concludit Evangelium suum. Sunt & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros; apud eundem dicuntur Judæi: Ecce totus mundus post eum abit. Et: Totus mundus in maligno positus est; eritis odio omnibus hominibus &c. Deuter. 1. dicuntur urbes usque in cœlum munitæ. Et Judæa alibi dicitur, terra lacte & melle manans, id est, valde sæcunda, Metaphoram, & hyperbolem complectuntur sequentia. Helluo vel gurges patrimonii, divinum ingenium, Plato divinus, monumenta lugent, parietes gaudia gestiunt, volitat gloriæ cupiditate &c. Sinepdoche verò cum hyperbole est in isto Juvenalis satyr. 2.

Ultra sauromatas fugere hinc libet, &
glacialem

Oceanum, quoties aliquid de moribus
audent,

Qui Curios simulant, & bacchanalia
vivunt.

Nota 1. Hyperbolem non esse emententiam
superjectionem, sed emententiam, quod
ment

mensuram in dicendo excedat, minuendo vel
augendo, neque enim hyperbole est menda-
cium Theologicum aut Philosophicum, quia
non loquitur contra mentem; hoc enim vult
verba foris significare, & non amplius, quod
habet in mente, neque potest prudenter velle
aliud, si sibi credi vult: quis enim crediderit,
urbes usque in cælum esse munitas, Joannem
Baptistam neque manducasse, neque bibisse,
& quæcunque alia relata sunt. Solùm igitur
vult dicere, valdè esse multùm in re, aut valde
parum, & quia hoc sibi videtur difficile expri-
mere, suprâ rei veritatem aliquid ponit, non
tamen contrâ: & mercatorum more iniquum
pretium ponit, ut æquum ferat, id est affir-
mat incredibilia, ut ad credibilia perveniat.
Denique Christus, Evangelistæ & Prophetæ
hyperbole usi non essent, si foret mendacium,
aut ementiens superjectio. Unde D. Augusti-
nus l. 16. de Civit. c. 21. explicans illud Genes.
13. Et faciam semen tuum tanquam arenam
terræ, quod inquit eâ locutione dictum est,
quam Græci dicunt hyperbolem, quæ utique
tropica est, non propria, quo tamen modo ut
cæteris tropis uti solere scripturam, nullus
qui eam didicit ambigit. Itâ ille. Idem tract.
124. in Joan. in fine exponens illud Joan. 21.
sunt autem & alia multa, quæ fecit Jesus, quæ
si scribantur per singula, nec ipsum arbitros
mundum capere eos, qui scribendi sunt li-
bros. Ubi hoc explicuisset non de spatio lo-
corum, sed de capacitate legentium intelli-
gendum esse, subdit. Quamvis salvâ rerum

fide plerumque verba excedere videantur. fide
dem: quod non fit, quando aliquid quod e-
rat obscurum, vel dubium, causâ & ratione
redditâ exponitur, sed quando id quod aper-
tum est, vel augetur, vel extenuatur, nec ta-
men à tramite significandæ veritatis erratur.
quoniam sic verba rem, quæ indicatur exco-
dunt, ut voluntas loquentis, nec fallentis ap-
pareat, qui novit quousq; credatur, à quo ul-
trâ quàm credendum est, vel minuitur lo-
quendo aliquid, vel augetur. Hunc loquendi
modum Græco sermone non solùm Græca-
rum, verùm etiam Latinarum literarum Ma-
gistri Hyperbolen vocant. Qui modus sicut
hoc loco, ità in nonnullis aliis divinis literis
invenitur, ut est: posuerunt in cælum os suum
ps. 72. Et: verticem capilli perambulantium
in delectis suis, & multa hujusmodi, quæ scri-
pturis sanctis non desunt, sicut alii tropi, hoc
est, locutionum modi, de quibus superius
disputarem, nisi Evangelista terminante Eu-
angelium suum etiam ipse compelleret me-
um terminare sermonem. Sic Romana Elo-
quentiæ doctor Augustinus.

Nota 2. non esse quid nimis agendum vel
minuendum, alioqui affectatio tropi appa-
rebit, & pro gratia fastidium pariet hyper-
bole, quale pariant qui se nimium humiliant
Politici, aut extreme & per omnes superlati-
vos sua asseverant.